

- 3. SEP. 1960

28-01-118

Akademisk kontakt og ideologisk debatt

Norge har i det siste gjennom Studentersamfundet demonstrert en ny form for kontakt med Sovjet. Fremtredende Sovjet-kommunister er blitt tilbudt våre beste talerstoler. Men er den forsvarlig, spør forfatteren av denne artikkelen.

Av dr. theol. Tor Aukrust.

Norge har i løpet av det siste halvår demonstrert en ny form for kontakt med Sovjet: Vi har invitert fremstående sovjetkommunister som talere på vanlige norske møter, vi har tilbudt dem våre beste talerstoler, og de har fritt og uhemmet fått legge frem sine synspunkter. Dette er altså kontakter som kommer i tillegg til de offisielle politiske og økonomiske forhandlinger og konferanser.

Pionerene for denne nye linje har vært det konservative styre i Studentersamfundet i Oslo. Studentersamfundet inviterte første visestatsminister Mikojan og den berømte forfatter Sjolokov. Og begge kom, Mikojan har sover vært her to ganger i løpet av få måneder. Interessen og nysgjerrigheten i studentkretser har vært meget stor. Vi må regne med at flere sovjetrepresentanter blir invitert til Norges »frieste talerstol«. Sovjetkoryfeene synes å være gode trekkplastre for vår akademiske ungdom. På bakgrunn av erfaringene med Mikojan og Sjolokov kan det imidlertid være grunn til å spørre om en slik form for kontakt med Sovjet er forsvarlig.

Hensikten med denne utvidede kontakt er naturligvis å stimulere en fri og gjensidig meningsutveksling mellom Øst og Vest. De offisielle, politiske forhandlinger og konferanser er nødvendige, men, mener man, de må suppleres med meningsbrytninger i et friere og mindre offisielt forum og helst på et akademisk plan.

Har så invitasjonen av Sjolokov og Mikojan tjent en slik hensikt? La oss et øyeblikk rekapitulere hvordan disse møter

har foregått, og vi avgrenser oss da til Mikojan. Han talte i Studentersamfundet i februar og ved åpningen av den russiske industrimesse i juni — begge ganger til en stor og meget representativ forsamling. Hans taler har vært en forunderlig blanding av orientering om Sovjet, politiske utfall mot Vesten og forsikringer om at kommunistene vil seire. Kort sagt: Det har vært propagandataler av delvis grov kaliber. Vi har hørt oppmerksomt på ham og klappet høflig når han gikk ned fra talerstolen. Men ble han så konfrontert med motforestillinger?

Ved åpningen av industrimesse var det naturligvis ikke anledning til debatt: likevel fikk utenriksminister Lange gitt Mikojan en mild, men effektiv korreks ved å henvise til Håvamål. Men hva så med Studentersamfundet, der brakket vel debatten løs etter Mikojans »frimodige ytring«? Nei, den uteble her også, vesentlig p.g.a språkvan-skelighetene. Man fikk anledning til å stille korte spørsmål til taleren, men det sier seg selv at ved en slik form for meningsutveksling hadde Mikojan alle fordeler.

Derfor kan man med god grunn si at slike møter forfeiler sin egentlige hensikt. De blir ingen stimulan til fri og gjensidig meningsutveksling. Sovjetrepresentanene får tvertom en ny og kjærkommen plattform for sin propaganda: det er klart at de er særdeles interessert i å påvirke akademisk ungdom, og intet er da bedre enn at studentene inviterer dem til sine mest representative talerstoler. Dessuten kommer noe annet til: Vi får ikke liknende

adgang til å presentere Vestens livsanskuelse fra russiske talerstoler, f.eks. i det russiske studentmiljø. Utvekslingen forfeiler altså i dobbelt forstand sin hensikt, idet kommunistene meget ensidig høster fordelene av den.

* * *

Men allikevel behøver vi ikke uten videre trekke den konklusjon at vi bør avstå fra lignende invitasjoner i fremtiden. Slik som situasjonen har vært og er mellom Øst og Vest kan vi ikke vente at den frie og gjensidige meningsbrytning kan realiseres allerede ved de første kontakter: men den kan komme etterhvert, dersom vi gjør alvorlige bestrebelser i den retning.

For det første når det gjelder adgangen til russiske talerstoler: Russerne må selvfølgelig være oppmerksom på at de ikke i lengden kan disponere våre beste talerstoler uten at de yter noe til gjengjeld. Og én ting forekommer meg temmelig opplagt: Det er Sovjet-kommunistene som risikerer mest ved en slik fri utveksling av talerstoler: derfor kan vi strekke oss lengst i utgangspunktet, uten med en gang å ville kassere inn gevinstene.

Jeg tror nemlig at våre akademikere tåler adskillig mikojansk propaganda uten å bli såkalt ideologisk forvirret. Da vil nok en riktig presentasjon av Vestens livsanskuelse overfor russisk akademisk ungdom ha langt større gjennomslagskraft. Ifølge fremragende sovjetekspertene foregår det en sterk gjæring blant den unge generasjon i Russland. I en slik atmosfære kunne presentasjonen av det vi tror på som sannheten tenne kraftige gnister. Vi

Kan derfor tåle atskillige Mikojan'er her hjemme, dersom dette kunne bane veien for våre beste menn til frie russiske talerstoler.

Men er det ikke naivt å tro at kommunistene vil tillate en slik reell gjensidig utveksling? På møtet i Studentersamfundet ble Mikojan spurt om han ville tillate en MRA-delegasjon å komme til Russland, noe Mikojan ikke kunne love. Men dette forhindrer ikke at den samme Mikojan i tiden før Ungarnrevolusjonen ivret for en vidtrekkende meningsutveksling med kommunismens mektigste ideologiske motstander, den katolske kirke. En fremragende katolsk teolog fikk til og med holdt foredrag om ateismen i Det russiske vitenskapsakademi. Vi kan altså finne sporadiske tilløp til utvekslingsformer som vi ønsker mer permanent, og som kan bli av den største betydning. Det er vanskelig å se hvordan Sovjetfolket i det lange løp kan unndra seg en slik utvikling. Men for å stimulere denne utvikling må vi nok ta risikoen på å investere et forskudd.

...

Men heller ikke invitasjonen av sovjetrepresentanter til våre egne talerstoler behøver å resultere i ensidig kommunistisk propagandashow. Erfaringene fra i vinter avslører svakheter som kan elimineres. Språkvanskelighetene bør f.eks. ikke hindre at Studentersamfundet eller et lignende forum kan gi plass for en virkelig åndsdebatt med sovjetrepresentantene: dette er et teknisk problem som må kunne løses. Videre bør man se til å invitere virkelig verdifulle representanter for Sovjets kultur- og åndsliv, slik at det kan bli kontakt mellom den akademiske elite i Øst og Vest. Endelig må det legges den største vekt på rammen for slike besøk.

Det gjelder ikke bare toppfigurerne, men også kulturdelegasjoner, stipendiater og andre som kommer inn under et slikt utvekslingsprogram. De må konfronteres med de verdier vi tror på, og det må gjøres på en slik måte at de blir utfordret. Vi representerer for dem vår teknikk, og vårt næringsliv, vår levestandard, våre skoler. Alt dette er utmerket, og det representerer vesentlige sider ved vår livsform. Men alt dette har sovjetrusserne også. Det er slike ting norske delegasjoner får se når de gjester Sovjet, bare med den forskjell at der borte har alt langt mer imponerende format. En slik presentasjon kan nok gi våre sovjetgjester respekt for det »kapitalistiske« system: men den utfordrer dem ikke, stiller dem ikke overfor noe som er annerledes.

Det utfordrende ligger på et annet plan, på livsanskuelsens plan. Vi må bestrebe oss på å vise hva vi mener med frihet og menneskeverdi: skjønt også disse ting mener sovjetrusserne å være forkjempere for. Men der er én ting de — ifølge marx-

ismen — offisielt fornekter: kristendommen. Kristendommen er selve fundamentet for vår livsform, mens den er den fortrengte faktor i kommunismen. Forholdet til kristendommen er det kritiske punkt i kommunismen. Derfor er det her vi kan utfordre kommunistene sterkest: Ved å vise dem at kristendommen og Guds ord er en levende realitet i blant oss.

...

Men kan vi påvirke dem kristelig? Det kan vi ikke vite noe om. Vi vet ikke hvor sterkt skall de marxistiske doktriner danner om den enkelte kommunistes sjel. Men også sovjetkommunistene er mennesker skapt i og til Guds bilde, og vi har lov til å tro at noe kan skje når de utfordres av kristendommen. Det burde være vårt ansvar som et kristent folk at våre gjester fra Øst ikke reiser hjem igjen uten på en eller annen måte å ha blitt konfrontert med den kristne utfordring.

Dessuten skal vi være oppmerksom på at kommunistledernes pragmatiske syn på kristendomme, d.v.s. at de repsekerer den i den grad de mener å måtte tillegge den betydning og makt. Dette kan tydelig iakttas i kommunistenes skiftende holdning overfor den ortodokse kirke i Russland. Fra å betrakte kristendommen som dødsdømt praktiserer de etter snart 50 års kommuniststyre en slags taktisk sam eksistenslinje overfor kirken. Marx' og Lenins doktriner om religionen stammer fra en tid hvor man innenfor alle akademiske kretser i Vesten anså kristendommens dager for talte. Krustsjov korrigerte nylig Lenin ved å hevde at Lenins tese om den unngåelige krig med de imperialistiske stater ikke gjelder i dag, fordi forholdene er annerledes nå enn for 50 år siden. Dette overmåte viktige korrigeringsprinsipp med henvisning til den forandrede situasjon kan også komme til anvendelse overfor kristendommen. Den er en udo-dødelig åndskraft i denne verden — en åndskraft som heller ikke deres eget system i lengden kan unnvære.

Vi kan bringe dem et skritt nærmere denne erkjennelse ved å la dem møte denne åndskraft hos oss. At en slik erkjennelse etter hvert kan få ideologiske og realpolitiske konsekvenser, skulle være innlysende. Men ved å tie overfor våre gjester på dette av-

gjørende punkt og bare vise dem våre fabrikker og vår levestandard, kan de få inntrykk av at kristendommen ingen betydning har. Den holder på å dø, og de marxistiske doktriner er riktige.

Alt i alt: Denne nye form for meningsutveksling med Sovjet har — trass i de noe ensidige resultater hittil — visse muligheter i seg som ikke bør være uprøvet. På lang sikt kan den gi resultater av betydning — også ved at den er en kraftig utfordring til vårt eget åndsmiljø.

Stavanger
Aftenblad
3 Sept 1960
... debatt

Stavanger Aftenblad 3 Sept. 1960 ... debatt



Mikojan hadde rikelig anledning til å få den norske almenhet i tale da han var på besøk i Norge i juni.